

הארץ

יום שישי ד' בסיון תשע"ב 25 במאי 2012 VOL 93/28280

המחיר: 17.50 שקלים כולל מע"מ באילת 15.10 שקלים שירות למנויים: 03-5121333 בין השעות 06:30-17:00 וביום שישי עד 12:00

בישראל מאשרים:

בכירי משטרו של אסד ניצלו מניסיון הרעלה

ברק רביד

ארבעה ימים אחרי שהמשטר הסורי הכחיש שנעשה ניסיון להתנקש בחייהם של כמה מבכיריו, מאשרים פקידים בכירים בירושלים כי בידי ישראל מידע מהימן על כך שניסיון ההתנקשות אכן בוצע, אך נכשל.

לפי המידע שבירי ישראל, הממונה על כוחות הביטחון עאסף שאוכת - גיסו של הנשיא בשאר אל-אסד - ושורה של בכיירים נוספים במפלגת הבעת' הורעלו, אולם חייהם ניצלו לאחר טיפול רפואי.

לדברי פקידים ישראלים בכירים, שמ' עורכים בתמונת המודיעין בורה הסורית, מי שעמד מאחורי ניסיון ההתנקשות הם אנשי גרודר "אליסחאבה" של הצבא הסורי החופשי. היעדים להתנקשות היו עאסף שאוכת, שר ההגנה דאוד ראג'חה, שר ההגנה מוחמד אל-שעאר, עוזר סגן הנשיא חסן תורכמאני, ראש מנגנון הביטחון הלאומי השאם אח' תיאר והמוכיר הארצי של מפלגת הבעת' מוחמד סעיד בחתי'אן.

ביום ראשון הודיע הצבא הסורי החופשי כי ערב קודם לכן בוצע ניסיון ההתנקשות באמצעות שומר ראשו של המוכיר הארצי של מפלגת הבעת', שגויס לאופוזיציה הסורית. האחרון החזיר רעל למזון של הבכירים עת באו לשיבה של "התא לניהול משברים" שא' תראי על ניהול הלחימה בסוריה. לפי הדיווח של האופוזיציה, עוד בטרם הסתיימה הישיבה הובהלו משתתפיה לבית החולים. "כל מי שאכלו את המזון הובהלו לבית חולים וניצלו ברגע האחרון ע"י הצוות הרפואי", אמר פקיד ישראלי בכיר. "שומר הראש שהחזיר את הרעל למזון הוברח מחוץ לסוריה".

ישי: קנס אישי לראש שיתיר העסקת אפ

חרף המלצת המשטרה ויום לאחר המהומות בת"א, שר הפנים מתכנן נגד המתגרים • הח"כים שהסיתו גינו את האלימות אך לא נטלו א

Club Med
 כל עולמות האושר

סוכות משפחתי בקלאב מד
 Gregolimano, 4*, יוון
 החל מ- **€849**
 ב- 28.09.12

לפרטים והזמנות: 2900 • או אצל סוכני הנסיעות המורשים

©Club Méditerranée 2012 שמורות ט.ל.ח. כל הזכויות שמורות

היום במוסף "הארץ"
סודות ההשראה: דן שכתמן, בוב דילן ואחרים
 • פרק ב' במלחמתו של שלמה זנד בנראטיב הציוני • אתם עדיין לא שותפים בקואופרטיב חקלאי? • ענייני פנים של קיים נאשף

www.haaretz.co.il

12:00

יום שישי של הארץ

מגילת ההגירה מאפריקה
 גדעון לוי ואלכס ליבק
 השבוע 1

האיום הבא: משט ביצים מטורקיה
 קשר שתיקה אופף יבוא של מיליוני ביצים מחו"ל, מרביתן אינן מפוקחות וכ-50% מהתוצרת הטורקית כוללת את חיידק הסלמונלה
 עדי דברת-מזריץ

10 MarkerWeek

מתי ליאור דיין הבין שאיש לא יציל אותו

מיה סלע
 גלריה 1

יו לורי בגמילה מדמותו של האוס
 למרות שיאי הצפייה, הסדרה האמריקאית על הרופא הגאון והזועף יורדת אחרי שמונה עונות. לפחות נשבר החוק הטלוויזיוני שסדרות מוצלחות בנויות על אנשים שקל לחבב

גלריה 3

לדוליה קריסטבה אין יומרה להחזיק באמת. ראיון

עילי ראונר
 תרבות וספרות 5

אמנה, בעל בר שניזוק במהומות, אתמול בת"א
 תצלום: אלון רון

שי לראש עיר קת אפריקאים

בת"א, שר הפנים מתכנן סנקציות חדשות
 האלימות אך לא נטלו אחריות • **עמודים 3-5**

קרוב ללינק' | אילן ליאור | עמוד 5

לייסד מחדש ובאופן מתמשך את ההומניזם על ידי התמודדות עם הבעיות המופיעות חדשים לבקרים באקטואליה של המאה העשרים והאחת. ליתר דיוק, יש לאתר וללוות את האתגרים והפריקטים של הגורמים החברתיים החדשים: הנשים כמורכב, אבל גם הצעירים עם מחלות הנפש החדשות שלהם, ההתמכרויות והוונדליזם שלהם, המשק פים שאיפה לאדיאל שהחברה לא יכולה לשאת, וכמובן בני הגיל השלישי העומדים על סף החיים כפי שהיא בראש מבעד למוגבלות הגוף המורקן, ולבסוף, ולא פחות חשוב, ריבוי האמונות המביאות עמן את ההתעוררות הרוחנית העכשווית שהיא נאיבית וחסרת נחת ובה בעת מעוררת השתאות על היכולת של האדם להסתיר מתחת למגננות ולאשליות, תקוות וצורות הוויה מקוריות".

כבלשנית, פסיכואנליטיקאית וחוקרת ספרות, את מלמדת זה שנים רבות באוניברסיטאות בפאריס ובניו יורק. היית מעמודי התווך של המחשבה החדשה הבינתחומית שהתפתחה בשנות השישים בצרפת. לאן מועדות פניה של האוניברסיטה?

"בשל המשברים הכלכליים והצנע, המצב של האוניברסיטה מידרדר וכך גם התרבות כולה. אבל האוניברסיטה סובלת ממשבר חמור יותר, שאפשר לכנות אותו משבר מטאפיסי. בתשובה לשאלותיך הראשונות ציינתי כמה מהביטויים לכך. האם יש לבטל את האוניברסיטה או לצמצם את דרכי הלימוד כדי לסגלן ללשון הרוח של תרבות הצריכה והתקשורת העולמית? אני מסויקת. בהמשך הלימוד שלי בנוגע להומניזם, אני שמה את מבטחי בכך שיש צורך לשמר ולהרש את מוסדות החינוך ואת האוניברסיטה במיוחד. אני חושבת שהאוניברסיטה צריכה להיפתח למושאי ידע חדשים: הנגטיקה המלאכותית, הסכסוכים בין הדתות, הגורמים הפוליטיים החדשים שהזכרתי קודם, אלו הן רק דוגמאות אחדות לכך. זה מצריך שינוי של הגדרת הדיסציפלינות, יצירת מעברים וקשרים ביניהן, תוך כדי הקפדה שהבינתחומיות הזאת לא תגלוש במהירות אל קלות הרעת של המדיה; הפתיחות המחשבתית צריכה לשמור על דיוק המחשבה, זו הדרך שסבלו לנו האנציקלופדיסטים של המאה ה-18. אתה רואה, אני מלאת אמביציה, הסרה לנו 'רוח אנציקלופדיסטית' חדשה על מנת שהאוניברסיטה תחיה. לא אוניברסיטה של תארים וקריירות, אלא אוניברסיטה הניצבת בלב החברה והתרבות, בכיכר העיר".

בעבודתך עסקת בפסגות הספרות הצרפתיים של המאה העשרים. כתבת ספרי ביקורת על מרסל פרוסט ופרדינן סלין: סופרים קשובים, שבתבתם השערוייתית מלווה ביצירת סגנון כתיבה ייחודי. האם אפשר לשער או לחזות את ההתפתחות העתידית של הסגנון הספרותי במאה ה-21?

"מוכן שאי אפשר לחזות את צורות הכתיבה העתידיות. הסגנון מעצם הגדרתו הוא נביעה, הפי תעה או אפילו אקסטזה, אם יורשה לי להשתמש בביטוי המופרז הזה. הסגנון פירושו להיות מחוץ לעצמך, מחוץ כולה. מחוץ לשפת התקשורת עצמה. מלארמה דיבר בהקשר הזה על: 'מלה חדשה, מוחלטת, זרה לשפה'. אתה מבין מדוע איש לא יכול לחזות את הסגנון, גם לא אני. יחד עם זאת ניתן לומר, ומרסל פרוסט ופרדינן סלין מראים זאת היטב, שאותם אנשים שבאמת מסוגלים לחוש במרד בתוך עצמם, כל עוד הם נמצאים בתחומי המחשבה והדיבור, הם בהכרח אינדיבידואלים מסתכנים ומסכנים, שעומדים על קו התפר בין החיים והמוות, מעין 'סמוראים' בעולם של אנשי תקשורת וצריכה. אני מתעכבת על כך כדי לומר לך שממציאי הסגנון חייבים לעבור דרך גבולות הקיום, דרך כל מה שאנו מכנים פרוביסינה, פסיכודרמה, דרך הרוע הרדיקלי. ובמלה 'לעבור' אני מתכוונת: לשאת, להישקף, להתיק, לעדן. קל לומר, קשה לבצע. יש להתאמץ ולנסות".

הריון הציבורי של החברה הישראלית ואף זוכה לביטויים חדשים בשנים האחרונות. לאחרונה, החירויות הבסיסיות ביותר של האשה מופלות בפפק בשל בודים ההולך וגדל של מעגלים הריים אחרים. בעבודתך את מצליחה ליצור אינטגרציה ציפה ויצירתית בין טקסטים תיאולוגיים לטקסטים מודרניים, למשל בפפרך "סיפורי אהבה". האם המחשבה הפוסטמודרנלית הזאת יכולה להתרגם לכדי מחשבה פרגמטית?

"אני מודה לך על השאלה הזאת, היא מוכירה לי את הספר הנהדר של הרב הראשי של צרפת ז'ול ברנהיים, שיצא לאור לאחרונה בצרפת; הוא עוסק בין היתר בשאלת האפשרות של מדעי הרוח לשפוך אור על האמונות הדתיות השונות ואף על הריבור האלוהי, כלשונו. אני חושבת שזאת הפעם הראשונה שאישיות רוחנית במעמד גבוה כל כך מקבלת עליה את הלגיטימיות של המחשבה הפנוי מנולוגית ואף של הפסיכואנליזה עצמה, כדילוג שאינו רק שותפות למראית עין בלבד, אלא כזה שמאפשר להעמיד בשאלה את עמדותיו של זה ובכל זאת להתקדם יחד".

גם כאן אני מהמרת, שכן זה כל מה שנתר ביי דינו לעשות, נכון? מה עדיף: ליפול לדכרוך עמוק ולהרוף אותו במסווה של התרעמות, הרבר עשוי להוביל להפלה של דיקטטורים כפי שקורה כעת במהפכה הנוכחית בעולם הערבי, מבלי לכוונן דבר אחר במקומם, אלא על ידי המלכה של דיקטטורים אחרים תחתם המאיימים על החירויות של החשור פים ביותר, במיוחד של הנשים. או אולי להמר על כך שהשדה החברתי אכן יכול להכיל את התחיות הקשות הללו, שנראות כביכול אליטיסטיות, אפי" לו סתומות, להכיל אותן שאלות שנשאלות במדעי הרוח, באמנות ובספרות.

"הדוגמה של הרב ז'ול ברנהיים היא משמעי" תית מאוד בהקשר הזה. אני עצמי מנסה למצוא פתרון פרגמטי לכדיה הזאת על ידי הקמת פורום של פסיכואנליזה ודת כשיתוף עם אנליטיקאים ישראלים ממרכז פרויד לחקר פסיכואנליטי באוניברסיטה העברית בירושלים. בימים אלה אנהנו מנסים לארגן כנס שני של הפורום, שיעסוק אולי בשאלה של ה'ראשית', נושא שבדודאי עשוי להיות רלבנטי לאנשי דת ולנשים גם יחד, ראשית ביולוגית וראשית אלוהית, מקומה של האשה ביי לודה, באהבה ובקשרים החברתיים? נקודות תורפה רבות כל כך שיש לשוב ולטפל בהן בעולם שאינו חדל להעמיד אותנו למבחן.

"בהקשר לשאלתך: לפני זמן מה הוזמנתי על ידי האפיפיור לעיר אסיזו באיטליה למפגש בין דתות, המפגש הזה היה נהוג מאוד בזמנו של האפיפיור יוחנן פאולוס השני, וזו הפעם הראשונה שנערך על ידי האפיפיור הנוכחי. נדמה לי שלראשונה שונה בתולדות הכנסייה הוזמנו למפגש גם אנשים לא-מאמינים, ארבעה במספר, למיניהם התמניתי אני להיות 'ראש המשלחת'. למיטב הבנתי מרובי באירוע של ממש, מפני שמבין הנציגים השונים של הדתות (נכחו שם כמובן נציגים יהודים, נוצריים, מוסלמים, אבל גם מהשינטואיזם, הבודהיזם והטאוואיזם וכן הלאה), לא רק שהלא-מאמינים זכו לייצוג מבלי שהכנסייה תחשוש שאנו קוראים לדקרנטיות או לניהיליזם, אלא שבראש המשלחת עמדה אשה; אני הייתי האחרונה לשאת דברים בכינוס, והאפיפיור שדיבר מיד לאחר מכן נשא נאום יוצא מהכלל.

"שני דברים שאמר התיירו בי חותם: הראשון, הוא הדגיש את העובדה שהאלימות אינה מתיישבת עם הדת, עם כל דת, ועם זאת הוא הכיר בכך שתר" לרות הנצרות רוויות באלימות (האינקוויזיציות, מסעות הצלב ומעשי טבח אחרים) והתריע כדי תות המוסיופות לנקוט באלימות היום. הדבר השני שהותיר עלי רושם היה שהאפיפיור עמד על כך שהמאמינים אינם צריכים לתפוש עצמם כ'ארונים של האמת', אלא שעליהם לקחת דוגמה ברור כל" שהי מקולם של הלא-מאמינים, אשר כשמים אני

תהיו האפיפיור, דיון, קושי מתמיד. אפשר היה לשמוע בר" כרי האפיפיור מלים של פילוסוף הנוכח בתולדות הפילוסופיה המערבית, מעין ניטשה או היידגר. זה מעורר, לא?"

את נוספת הרבה, את פוגשת אנשים רבים בעולם. בחודשים האחרונים נסעת לאסיזו ומיד לאחר מכן קיבלת תואר דוקטור לכבוד בבואנוס איירס. ועם זאת, את ממשיכה לעבוד בקביעות עם מטופלים בבתי חולים ובשיתוף עם הפטור" דנפים שלך בבתי כלא. איך את מצליחה לשלב את הפעילויות השונות הללו, איך את יוצרת סינתיזה?

"אני דווקא מאוד אוהבת לישון. אני ישנה המון. כתבתי על כך בקטלוג לתערוכת אמנות פלסטית שעסקה ב'נדודי שינה' (תערוכה מצוינת שאצרה בחרתי מארי שק והוצגה בפאריס ובישראל לפני שנים אחדות). ישו היה לי הודמנות טובה לומר שאני אוהבת לישון שינה עמוקה, שבמהלכה אני מצליחה למצוא פתרונות לכל מיני בעיות. ביל" דותי, כתלמידת תיכון בבולגריה, היו אלה בעיות מתמטיות, ומאו עברתי לבעיות סגנוניות או הגותיות שמעסיקות אותי במשך היום. עם זאת, לפעמים אני קוטעת את השינה, שולחת כמה אי מיילים, עושה עבודות משרדיות, ושבה לישון כדי להמשיך את המגע המענג עם הלא-מודע בשעת לילה.

"אני משתעשעת מעט מאוד, מפני שכפועל אני נדרשת לארגן היטב את הזמנים בין קשרי המשפחה ובין הגורמים השונים בתוך המסגרות שבהן אני משתפת. אני מצליחה לעשות זאת בקושי רב, ויש לי מזל גדול שאני מתקבלת בשמחה במשפחתו, באוניברסיטה ובקרב חברי האנליטיקנים בארגון הפסיכואנליטי של פאריס. אבל אם לדייק, כדי שבאמת אפשר יהיה לעמוד באתגר של המאה ה-21 עליי להיות פנויה מאוד לאחרים ולמגוון של תחומי מחשבה. בהתמודדות עם הדתיחה הזאת, האחדות היא אכן רעיון יפה והכרחי. האחדות היא תנאי ראשון לריכוז ול" תשומת לב ולהתקדמות בפריקטים שלך. מי שהאחדות אינה מנת חלקו, מי שלא הבין את המסר של המונותיאזם ואין בידו לתרגמו לעולם המודרני, חי בשולי האמת, כך נדמה לי. עם זאת, היקום משתנה, האסטרונומיה - וליתר דיוק הקור סמולוגיה המודרנית - השכיחה לגלות מרחבים שאינם נענים לחוקי העולם שלנו. נדמה שהזמן עצמו לא קיים יותר בעולמות החדשים הללו, ושמתגלים בהם מרחבים של חמישה, שישה או שבעה ממדים. הקוסמולוגיה קוראת לסוגי היקום הללו 'מולטיברס' על משקל 'יוניברס'.

"אם להשתמש במטאפורה הזאת, אפשר לומר שהעולם שלפנינו דורש מאתנו להיות 'רבי-יקום', כל אחד על פי האפשרויות והמגב" לות שלו. חשוב ביותר שלא להסתגר או לברוח מתוך יומרה להחזיק באמת אחת. נכון, חשוב שתהיה אמת, אבל יש לחבר את הייחודיות שלה שאותה הורישו לנו היהדות והנצרות בפתיחות, בהרמוניזציה ובקומוניציפה של ה'רבי-יקום'. לפ" סיכואנליזה יש תפקיד חשוב בתרגום של היקום לכדי 'רבי-יקום', מפני שהיא מבליטה את התפ" קיד החשוב של הפיגורה האבהית, הבאה בעק" בות האל הבורא, בהיווצרותו של סוכייקט אחיד, בטוח בעצמו ומסוגל להתחדש, מסוגל ליצור ולהעמיד עצמו בסכנה. יחד עם זאת, הפסי" כואנליזה מראה שהאחדות הזאת מוקפת באוריי צל, שהיא נבנית מחדש שוב ושוב, מכילה את מצולות ההיקשרות האימהית, חשופה לצירופים העלולים לפגוע בה לפני שהם יוצרים אותה. כל אותן סטרטגיות קורס-אדיפוליות או בתר" אדיפוליות, רבות ככל שתהיינה, מאפשרות לנו להבין את המשברים של הסוכייקטיביות המו" דרנית, ללוות אותם ולהפוך את הטרדיות שב" מצוקה ליצירתיות. בכוחו של כל אחד להיוולד מחדש וליצור את ה'רבי-יקום' שלו, לכל אחד יש היכולת להלום".

ז'וליה קריסטבה מסכימה לפגוש אותי. אני

מקבל הזמנה לביתה ברובע השישי בפאר
ריס. זה קורה בפברואר 2012, גל קור סי-
בידי פוקד את העיר, עשר מעלות מתחת
לאפס, החורף האורבני המזוהם והאפרורי נהפך
פתאום לטהור, שמש מושלגת וצבעים חדים ומזג
האוויר הוזה מרומם ומפליא. אני לא יודע מדוע,
מאיוושהי סיבה, אני מוצא עצמי רחוק מאוד,
כשעה לפני הפגישה אני משתחה עוד בגדה הסי-
נייה של נהר הסן, כלי לרעית באיזה קו אוטובוס
או מטרו מגיעים לאזור גני לוקסמבורג, שם מת-
גוררת קריסטבה עם בן זוגה הסופר פיליפ סולרס.
אני מחליט לרוץ, ללכת כרגל, לחצות את הנהר,
לבוש כמעיל צבאי מגושם שאינו הולם את המע-
מר. מהר מאוד אני מרגיש את העצבים הרופפים
והמתח מצטבר, בחיפון של הדרך הכל פתאום
תוקף אותי: הרעב, הצמא, פיזור הדעת, השכחה,
החשש שמא לא אמצא את הבית או שמא דלת
הבניין המאוכסחת לא תיפתח. כשאני סוף סוף
שם, הגוף לאט לאט נרגע. אני רואה כתובת אבן
על חזית הבית "בבית הזה התגורר ההיסטוריון
הצרפתי ז'ול מישלה", ומתחת שלט מתכת אחד
של העירייה "אישור הריסה". אני נכנס אל החצר,
עולה בגרם מדרגות ישן.

ז'וליה קריסטבה - הסופרת, המסאית והפסיי-
כואנליטקאית הבולגרייה הצרפתייה - פותחת את
הדלת, מובילה אותי אל חדר הסכה מרווח מוקף
כולו בספלי ספרים. היא רוכנת אל השולחן ומוזגת
תה בספלי חרסינה ומסבירה רגע אחד על תערובת
עלי התה שקנתה במיוחד. רצית לשאול אותי כמה
שאלות? - הישירות והאדיבות שלה מפתיעות
אותי: היא משרה חום, נועם, שמחה על כך שעשיתי
את כל הדרך לכאן. לפני שהיא עונה על שאלותי,
היא פונה אלי ואומרת: "אני בוטחת בכך שתתרגם
לקוראי 'ארץ' את עמדותי בצורה מהימנה, אבל
אל תזניח גם את הדיוק והעירון של ההבנה שיש
בינינו, ביני ובינך". להלן אפוא הדברים כפי שני-
קלטו במכשיר ההקלטה שלי.

כתבת ופירסמת בעשרים ספרי הגות ובי-
קורת וארבעה רומאנים (מתוכם תורגמו לעי-
ברית 'סיפורי אהבה', 'שמש שחורה' 'בוחות
האימה' ועוד). האם למלאכת הכתיבה יש עדיין
משמעות כיום בכלי אינטלקטואלי ורגשי?
"זו תקופה קיצונית, עשירה בהתפתחויות
ובנסיונות תרבותיות. הריגוליות גורמת לכך
שהרשת חודרת לכל רכבי החברה. אנחנו מוצי-
פים בנכסים שלא ניתן עדיין להעריך אותם כמו-
שגים הקיימים של מידע או חירות אנושית. עם
זאת, עדיין לא הפנמנו איזו סכנה יוצרת הקידמה
הטכנולוגית הזאת בנוגע למונח עצמו של המלה
'חירות'. בעבודה שלי, אני מתייחסת כרצינות רבה
לשינויים שמתרחשים בתולדות הספרות והאמי-
נות ובתולדות הדתות. ההתפתחויות כתחומים
הללו מצביעות על ההעמקה של היכולת האנושית

”
האפיפיור אמר
שהמאמינים צריכים
לקחת דוגמה מן
הלא-מאמינים, אשר
בשמם אני דיברתי,
מכיוון שבעבור
הלא-מאמין 'האמת'
היא תהליך, דיון,
קושי מתמיד. אפשר
היה לשמוע בדברי
האפיפיור מלים
של פילוסוף הנזכר
בתולדות הפילוסופיה
המערבית, מעין
ניטשה או היידגר. זה
מעורר, לא?”

עם האפיפיור בנדיקטוס ה-16. מלים של פילוסוף

לייבר סטמטות. לייבר סטמטות
בעבודה הספרותית וכלה בפרספקטיבה הישראלית
של הדימוי בציור ובקולטור, הביולוגיה של
פיתחה 'חוויה פנימית', כך הפילוסופיה מכנה את
ה'חוויה הפנימית' הזאת שוקדת על יצירת המד-
בן החדש של האושר שלנו. זו החירות שלנו, אם
להשתמש במונח של סימון דה בובואר. מה שאני
רוצה לומר זה שהחירות איננה שאלה של בחירה,
כפי שרבים חושבים היום, כשהם מבלבלים למשל
בין החוויה של האמנות לבין הציפייה של האמנות;
כאילו להיות חופשי עשוי להסתכם בחופש לקנות
מוצר אחד ולא מוצר אחר.

"בהמשך למסורת היוונית היהודית הנוצרית,
ועם השכר של הנאורות - החירות פירושה ערעור,
העמקה והתחדשות מתמדת של הסובייקטיביות
האנושית עצמה, זו של הגבר וזו של האשה, כל
אחד ואחת בייחודיותו הבלתי ניתנת לביטול.
ביסודו של דבר החוויה הפנימית מוקדשת לכך;
זו ההתנגדות היחידה שנתרה לנו ל'לשון הרוא'
השלטת באמצעי התקשורת שאליהם אנו מחוברים
במין היבורעל, זו ההתנגדות היחידה להצטמצמות
של הפוליטיקה העכשווית לניהול טכני של הצי-
רכים שלנו, ניהול פחות או יותר מוצלח, או ליתר
דיוק פחות או יותר כושל. ובכן, כדי לענות על
שאלתך בצורה ישירה יותר: כן, אני מוכנה להמר
על כך שהחוויה של המחשבה, של הכתיבה, של
הציור או המוסיקה - בהיותה מובנת כתשאל מת-
מיד של כל היות, בין אם זו היות לאומית, מגדרית
או דתית, כאשר היא מטילה ספק בכל צורה, ז'אנר
או קוד תקשורתי קיים, החוויה הזאת היא הנוגדן
היחיד לבנאליות של הרוע החדש שיש בסכנה של
האוטומטיזציה ושל האוטומוזציה של המין האנו-
שי".

לאחרונה, בהרצאות ובראיונות עמד את
מעידה על תחושה של "סרף-תקופה", על כך שהי-
תשתית ההומניסטית של המחצית השנייה של
המאה העשרים מוטלת כיום בספק, ובתוצאה
מכך מעמדה של הלשון הכתובה והמדוברת
מתערער לחלוטין.

"המונח 'הומניזם' מעורר הרבה טרדה והרבה
תקווה, למעשה יותר טרדה מאשר תקווה לנוכח
הכישלונות הרבים שלו: השואה, הגולאג, לא צריך
לומר יותר מכך. הכישלונות הללו מעלים שאלה
פשוטות: האם יש אפשרות אחרת? כדי להתמודד עם
השאלה הזאת, יש להיזכר בתולדותיו של ההומני-
זם, החל בארסמוס מרטורדאם וב'שבחי הסכלות'
שלו, עבור בז'אן ז'אק רוסו, שהשנה מלאו 300
שנה להיוולדו, ושאוילי אפשר לסכם את יצירתו
הכוללת, הפוליטית והאישית כאחד, בביטוי 'שבחי
ההארה', וכלה בפרויד, אותו יהודי אתאיסט, שלי-
מד אותנו לקחת כרצינות את הצומת שבין הגוף
לנפש, הביולוגיה והמשמעות, צומת שהוא מכנה
'הלא-מודע'.

"ההומניזם הזה נוטה להישכח בקלות רבה
מדי, אין מאמץ כן להבינו באמת, לשוב אליו ול-
פרש אותו מחדש. מדוע? מפני שכאשר ההומניזם
מצטמצם לעשייה הומניטרית בלבד, המורכבות
של ההתנסות בו נפגמת. אני לא אומרת שהעשייה
ההומניטרית היא ברכה לבטלה, אני חושבת שערי
המסכנות של העולם זקוקות לכל אמצעי הפיתוח
שיש בידינו להעניק, ושעל המוסדות הבינלאומיים
להתגייס ולסייע באזורי אסון שונים. אבל העניין
הוא הרבה יותר טראגי וביססי: עלינו להבין בכל
פעם מחדש מה משמעות הביטוי 'הומני'. ההערכה
המחודשת והתמידית של המסורת ההומניסטית
תוכיח שההומניזם איננו מחשבה רכרוכית, אלא
מן הראוי שנידרש לו בכל זמן. לאחר המכתב של
היידגר על ההומניזם, לאחר החיבור של סארטר
שטען שהאקזיסטנציאליזם הוא הומניזם, אני מעזה
לחשוב שיש לייסד מחדש את ההומניזם. האם אני
חוטאת באופטימיות נשית?

"להיוולד מחדש - לעולם לא היה זה מעל
לכוחותי" - מכריזה בנחרצות הסופרת קולט, אני
מבקשת לאמץ אל לבי את מלותיה. יש לנסות

עילי ראונר מראיין את ז'וליה קריסטבה

חשוב ביותר שלא להסתגר או לברוח מתוך יומרה להחזיק באם

ראיון חגיגי, מיוחד ל"תרבות וספרות", עם הפסיכואליטיקנית, הבלשנית והמסאית ז'וליה קריסטבה, מהדמויות הכולטות בעולם בתיאוריה הביקורתית העכשווית, על אפשרויות הכתיבה החדשות במאה ה-21, על עתיד ההומניזם, על הקשר בין דת לפסיכואנליזה, וגם על המגע המענג עם הלא-מודע בשעת לילה

